

Mihailo Vučković*

NEKE MOGUĆNOSTI RAZVOJA LOVSTVA U NACIONALNOM PARKU
“SKADARSKO JEZERO”

SOME POTENTIALS OF HUNTING DEVELOPMENT IN NATIONAL PARK
SKADAR LAKE

Izvod

Nacionalni park se ne može poistovjetiti sa lovištem. On u prvom redu služi potrebama nauke, kulture, obrazovanja, turizma i rekreacije. Sve navedene djelatnosti mogu se odvijati u punom značenju pa, prema gledanju autora, i u lovstvu uz uslov adekvatne organizovanosti i usmjerenosti. Klasični lov je u nacionalnim parkovima isključen. Ali je poželjno vršiti istraživanja lovne faune u parku, organizovati eksperimentalni uzgoj (muflonske divljači) - na Odrijiskoj gori, organizovati ZOO park u predjelu Plavnice, zatim safari lov i u kontaktnoj zoni parka izgraditi gater za divlje svinje (*Sus scrofa*), zatim fazaneriju u kontaktnoj zoni i izvršiti naseljavanje poljske jarebice na lokalitetima sa kojih je nestala, te vršiti obučavanje lovačkog kadra i podizanje lovačke kulture i organizovati razne vidove lovačkih takmičenja od lokalnog do međunarodnog ranga.

* Dr Mihailo Vučković, dipl.ing.šum., naučni savjetnik u penziji
81000 Podgorica, V. Raičkovića 38

Abstract

National park may not be observed as a hunting ground. It primarily serves for the needs of science, culture, education and recreation. All mentioned activities may be fully developed, even hunting, provided that it is properly organized and managed. The isle Odrijska gora (360 ha) may be used for setting this game in larger expanse of Montenegro. It is also possible to organize in the park ducks or pheasant breeding sites. Zoo park organization (Plavnica) would greatly contribute to education of young people and lifting the level of general and especially hunting culture.

Contact zones of oak forests would be a good ground for constructing the fence for boars (*Sus scrofa*).

All these activities would contribute to protection and improvement of game in wider contact zone of the nacional park.

UVOD SA OSVRTOM NA ISTORIJAT

Skadarsko jezero kao cjelina sve do donošenja zakona kojim je proglašeno za Nacionalni park 1983. godine, predstavljalo je prvorazredno lovište za ptice močvarice. Ovim zakonom željela se obezbijediti zaštita prirodnih i stvorenih vrijednosti Nacionalnog parka, kroz obezbjeđivanje uslova za njegovo racionalno i dugoročno korišćenje i unapređivanje; stvaranje povoljnijih uslova za održavanje i razvoj biljnog i životinjskog svijeta; sprečavanje radnji koje mogu da naruše osnovna svojstva i osobine ovog Nacionalnog parka i održavanje i restauraciju značajnih spomenika kulture.

Ovo doskorašnje lovište sa užom i širom okolinom bilo je jedno od najbogatijih lovišta sitne divljači na tlu Evrope. Tome je u prilog išao migratorni pravac ptica selica za koje je Skadarsko jezero u zimskom i proljećnom periodu predstavljalo svojevrsan "aerodrom".

Raznovrsnost posebno ptičije faune privlačila je pažnju brojnih stranih i domaćih istraživača. Mnogi strani istraživači su utvrdili da "jedva ako se gje u Evropi na tako malom prostoru, (kao što je Crna Gora pr.M.V.) može naći takva raznolikost faune."

To u određenoj mjeri potvrđuju i podaci Rovinskog (1888) zatim Fuhrera (1893, 1895, 1900 do 1901) i drugih. U novije vrijeme detaljnija istraživanja ornitofaune Skadarskog jezera vršili su Vasić (1980), Vizi (1974, 1980 i 1978), Vučković (1970) i drugi.

Određena istaživanja iz oblasti lovstva i zaštite prirode vršio je Vučković (1958, 1970, 1976, 1979, 1995) i Stojković i Vasić (1968). Svi autori ukazuju na raznovrsnost životinjskog svijeta i porebu njegove zaštite.

Zbog svojih vrijednosti ovo je lovište proglašeno državnim - posebnim, i o njemu se negdje od 1950. godine staralo Ministarstvo za poljoprivredu i šumarstvo,

odnosno uprava za lov pri navedenom Ministarstvu. Reorganizacijom ove Uprave negdje do 1962. godine lovište je pripadalo Lovačkom društvu Zeta iz Golubovaca, zapravo dio koji je pripadao opštini Titograd, zatim LD Cetinje teritorija koja je pripadala ovoj opštini i LD Bar teritorija koja je pripadala opštini Bar. Potom je 1962. godine dio teritorije titogradskog lovišta pripao Upravi za šume i parkove u Titogradu, odnosno dio lovišta Rijeci Crnojevića - Ribarstvu, a 1962. godine cjelokupna teritorija lovišta Skadarsko jezero predata je novoformiranom Lovnom gazdinstvu kao republičkoj organizaciji u Titogradu, koje je rasformirano već 1964. godine. Nakon toga dio lovišta je ponovo ustupljen LD "Zeta" iz Golubovaca, te LD Cetinje, LD Virpazar za zatim dio Upravi za šume i parkove i Ribarstvu u Rijeci Crnojevića. Ove organizacije su gazdovala rascijepkanim Skadarskim jezerom do 1969. godine, kada je zajedničkom odlukom SO Titograd, SO Cetinje i SO Bar, jula 1969. godine Skadarsko jezero predato na gazdovanje preduzeću "INDUSTRIAIMPORT" Titograd¹. Od ove organizacije oduzeto je 1980. i dato ponovo na gazdovanje lovačkim organizacijama.

Zakonom o Skadarskom jezeru 1983. godine ovaj objekat je kao cjelina proglašen za Nacionalni park i predat na upravljanje i korišćenje SIZ-u "Skadarsko jezero" sa sjedištem u Titogradu.

I pored toga što je Skadarsko jezero proglašeno nacionalnim parkom, i dalje je korišćeno kao lovište. Relativno visoki prihod, naročito od inostranog lovnog turizma u pojedinim godinama, ubirala je Samoupravna interesna zajednica, kao npr. 1990/91. godine. U toj lovnoj sezoni ostvareni devizni prihod iznosio je 300.000.000 ITL što je bilo dovoljno za normalno poslovanje Parka za naredne tri godine (Polović, 1992).

Kako je djelatnost klasičnog lova u suprotnosti sa kategorijom nacionalnog parka i zaštite prirode u cjelini, to se, u takvim uslovima, odstrel divljači bezuslovno mora zabraniti u interesu zaštite faune i posebno ptičijih vrsta, kao kapitalne vrijednosti ovog nacionalnog parka.

Svaka dilema ove vrste je isključena. Ovome u prilog ide i činjenica da je Skadarsko jezero prema odredbama RAMSARSKE KONVENCIJE u decembru 1995. godine upisano u listu močvara od međunarodnog značaja². Druga je stvar ako se Skadarsko jezero uvrsti u neku liberalniju kategoriju korišćenja.

NEKE DILEME U POGLEDU KORIŠĆENJA SKADARSKOG JEZERA KAO NACIONALNOG PARKA

Skadarsko jezero sa svojim poplavnim dijelom predstavlja prvorazredan privredni objekat Crne Gore a, naravno, posebno opština Bar, Podgorica i Cetinje.

¹ Ugovorom SO Titograd br. 01-4572-8 od 30.7.1969. g. lovište "Skadarsko jezero" u cjelosti je predato na gazdovanje pred. "Industriaimport" iz Titograda, shodno prethodnom sporazumu sa Opštinskim skupštinama Cetinje i Bar ("Sl.list SRCG", br. 9/69)

² Podatak je uzet iz Diplome kojom je Skadarsko jezero upisano u listu močvara od Međunarodnog značaja 15.12.1995. godine u Brizbejnu, Australija.

Ono je najveći slatkovodni basen na Balkanu i rijetko bogato područje raznovrsnom florom i faunom naročito ptičijim svijetom (preko 270 vrsta selica i stanicara).

Radi zaštite tih vrijednosti još 1974. godine pokrenuo sam pitanje zaštite Jezera preko saradnika Ministarstva inostranih poslova SFRJ (savj. Peleš), putem donošenja posebnog zakona. Nikad mi ni u podsvijesti nije bilo da se Skadarsko jezero kategoriše kao nacionalni park, već da se njegov ukupni potencijal usmjereno razvija i koristi a u okviru toga i djelatnost lovstva, u prvom redu kao specifična turističko-rekreativna ponuda u sklopu ukupnog razvoja Crne Gore. U tom smislu je upućen i zvaničan stav Stručnom kolegijumu Republičkog zavoda za zaštitu prirode SRCG, Skupštini SRCG, 1983. godine.

U naučnom pogledu Skadarsko jezero je uvijek predstavljalo prvorazredan objekat na tlu Evrope, posebno kad je riječ o domaćoj a naročito migratornoj avifauni.

Znatni su potencijali u Jezeru riblje populacije, zatim naslage pijeska, šljunka, treseta i drugih privrednih vrijednosti. Međutim, ni jedna od tih vrijednosti ne može se koristiti klasičnim načinom eksploatacije i privređivanja od momenta proglašenja Skadarskog jezera nacionalnim parkom (1983 godine)³ shodno odredbama ratifikovanih Međunarodnih konvencija od strane SFRJ koje se odnose na zaštićenu prirodnu baštinu.

Pri proučavanju mogućnosti razvoja lovstva na Skadarskom jezeru i u njegovoj okolini pošlo se od kategorije nacionalnog parka. Zbog toga su navedene samo one djelatnosti koje je moguće provoditi unutar granica parka i istaknut obim i način rada u oblasti lovstva za koje postoje prirodne mogućnosti i ekonomski i drugi interesi JP Nacionalni parkovi Crne Gore, a naročito Skadarskog jezera u njegovoj bližoj i daljoj okolini, odnosno širokoj kontaktnoj zoni.

Osnovni principi budućeg gazdovanja ovim objektom svakako će biti riješeni Prostornim planom Parka, koji je u toku izrade, ali opet kao kategorija nacionalnog parka.

Sve dosadašnje dileme i nedorečenosti u pogledu budućeg gazdovanja idu u prilog prekategoriizaciji Nacionalnog parka Skadarsko jezero u kategorizaciju liberalnijeg režima zaštite, kao što su regionalni park (park prirode) ili drugu kategorizaciju pojedinih djelova ovoga objekta.

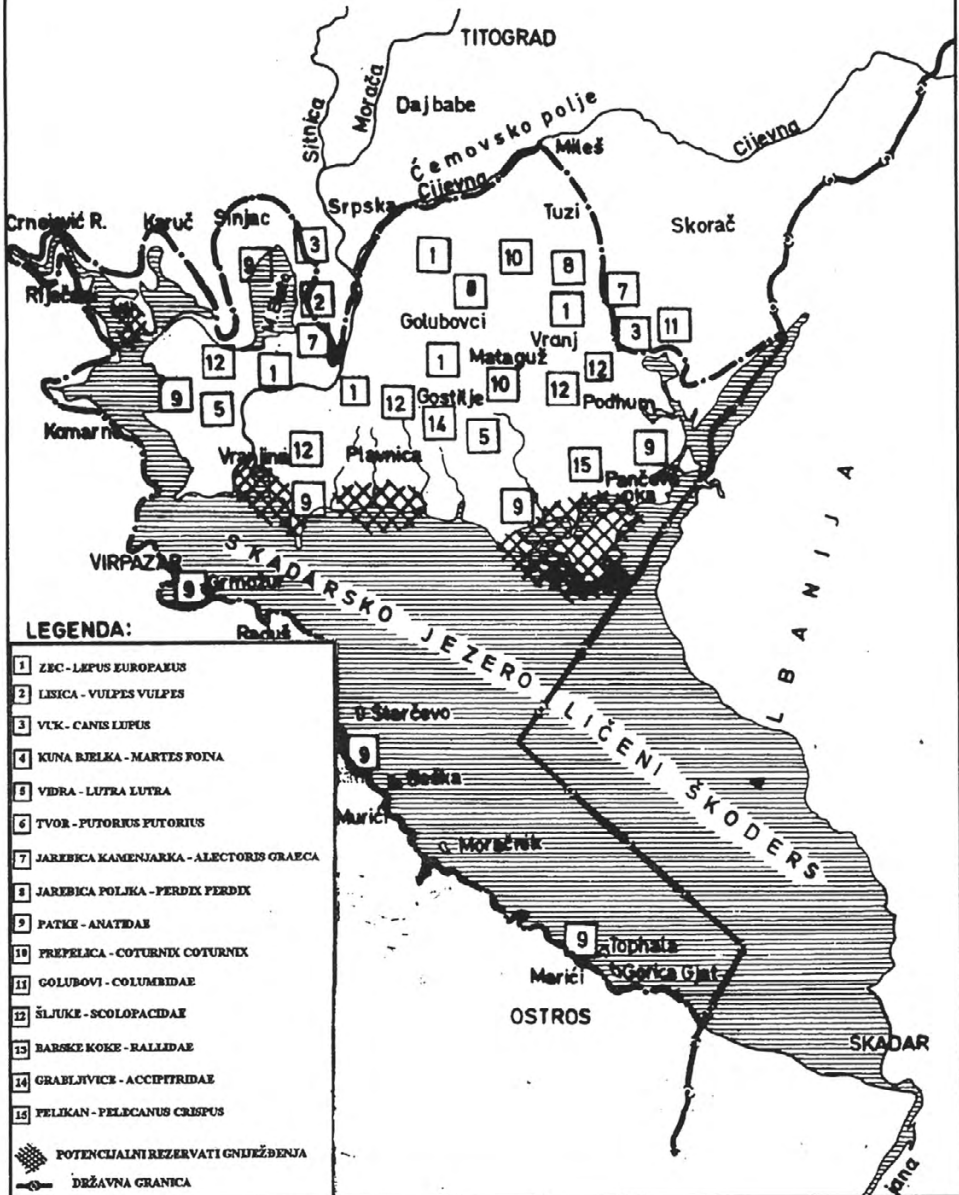
Radi utvrđivanja lokaliteta i dinamike populacije osnovnih vrsta divljači (zec, poljska jarebica, jarebica kamenjarka i šumska šljuka), istraživanja su neredovno vršena metodom slučajnog izbora transekata, na poplavnom dijelu od Bistrice na zapadu do Podhuma na istoku, zatim u zoni priobalnog ravničarskog pojasa u dibini prema sjeveru do rijeke Cijevne, i na brdovitom dijelu Krajine od vodene površine do kolskog puta Virpazar-Ulcinj. Ova istraživanja vršena su u periodu od 1958. do 1995. godine, najmanje dva puta godišnje, na različitim lokalitetima, prije početka i na kraju lovne sezone.

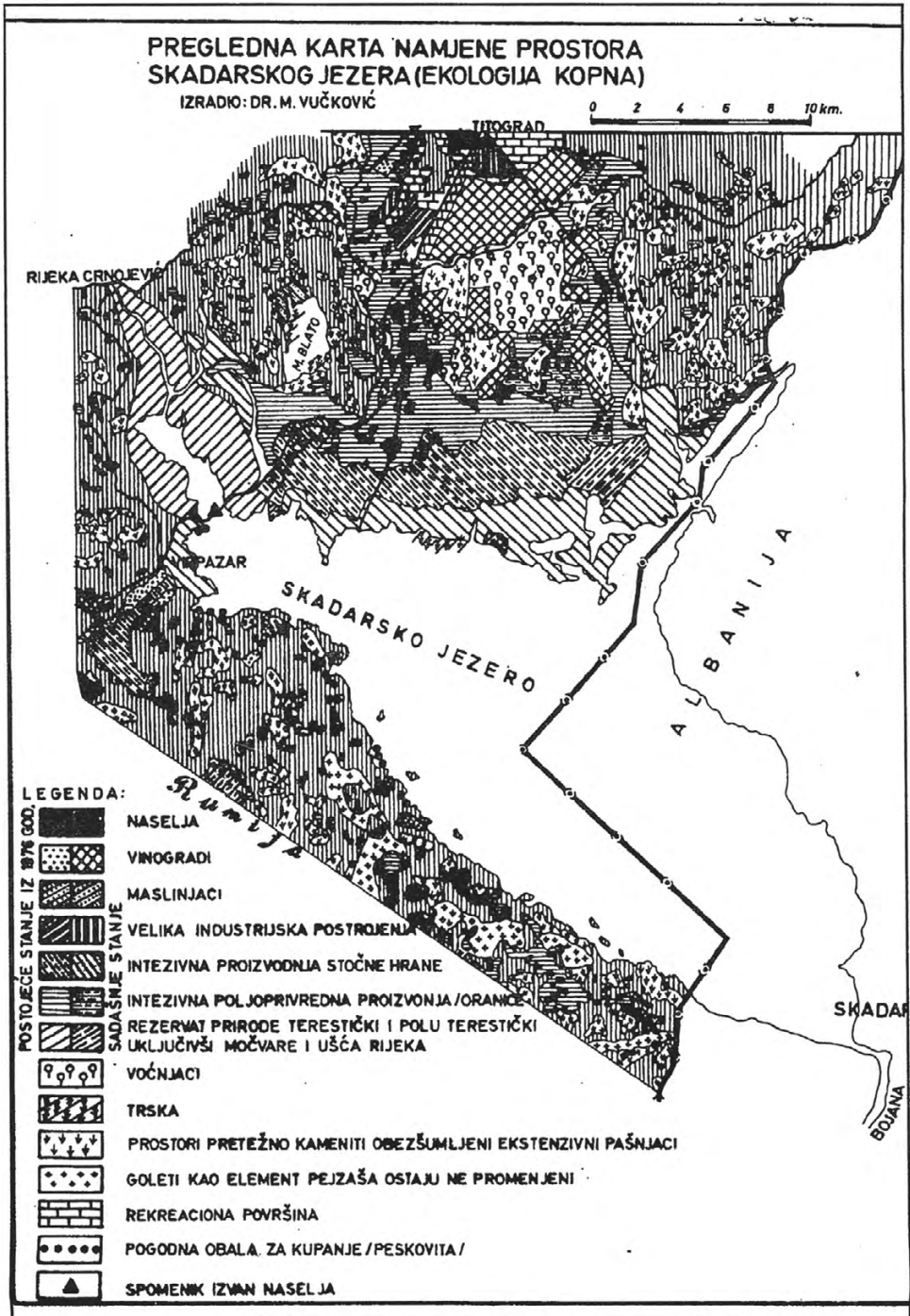
³ Zakon o Skadarskom jezeru "Sl.list SRCG", br. 33/83

PREGLEDNA KARTA OSNOVNIH VRSTA DIVLJAČI SKADARSKOG JEZERA

Izradio: Dr MIHAILO VUČKOVIĆ dipl. Ing.

5 4 3 2 1 0 5 10 15 Km

PREDLOG RAZVOJA LOVA

U ovom prilogu će se ukazati na neke mogućnosti razvoja lovstva na širem prostoru kotline Skadarskog jezera, na bazi saznanja o osnovnim ekološkim parametrima ovoga basena. Izvršena je i valorizacija i kategorizacija obuhvaćenog prostora (ekologija kopna) još 1976. godine (prilog karta). Od tada do danas nije došlo do značajnijih promjena u ekosistemima kopna koji bi imali uticaj na životne uslove divljači. Takođe je urađena i karta rasprostranjenosti osnovnih vrsta divljači ovog basena (prilog karta rasprostranjenosti divljači).

Kako se lovstvo kao grana djelatnosti u klasičnom smislu ne može razvijati u granicama parka, to cijenimo da je jedino moguće razviti ovu djelatnost u široj zoni nacionalnog parka na kopnenom prostoru kotline Skadarskog jezera, u Bjelopavličkoj ravnici i Crmničkom i Grahovskom polju, u dogovoru sa odnosnim opštinama i odgovarajućim subjektima. To su u manjoj ili većoj mjeri vrlo pogodni tereni za gajenje sitne divljači kao što su zec (*Lepus europaeus* Pall.), poljska jarebica (*Perdix perdix* L.), fazan (*Phasianus colchicus colchicus* L.) kao alohtona vrsta, koja se sa poljskom jarebicom na istom prostoru relativno dobro podnosi, i druge manje značajne prateće vrste, uglavnom ptice selice kao što su prepelica, (*Coturnix coturnix* L.), divlja grlica (*Streptopelia turtur* L.) i posebno atraktivna šumska šljuka (*Scolopax rusticola* L.) na koju treba lov ograničiti i stalno je štiti, kao što to čine druge evropske zemlje.

Na brdovitom gravitacionom dijelu Skadarskog jezera nesporno je da treba favorizovati jarebicu kamenjarku (*Alectoris graeca* Meisner). Lovljenje ove vrste predstavlja najveći lovno-sportski užitek na sitnu divljač i tretira se kao "viteški lov".

Od krupne divljači moglo bi se kao eksperiment organizovati uzgajalište muflona (*Ovis musimon* Schreb) i gater za divlje svinje (*Sus scrofa* L.).

GAJENE VRSTE

Od autohtonih vrsta sitne divljači uzgojnim mjerama treba obuhvatiti: poljsku jarebicu, jarebicu kamenjarku i zeca. Za sve tri vrste utvrđen je II bonitetni razred lovno produktivnih površina koje im pripadaju. Na bazi utvrđenog boniteta izračunati su i prirodni kapaciteti lovišta za pojedine vrste.

Poljska jarebica (*Perdix perdix* L)

Kartiranjem i analizom lovišta utvrđeno je da lovno produktivni dio za poljsku jarebicu iznosi oko 10.000 ha, te da odgovara II bonitetnom razredu, čiji je prirodni kapacitet obračunat na 120-170 primjeraka na 100 ha prije početka lovne sezone, odnosno 40 primjeraka matičnog zapata. Ukupni broj primjeraka na planiranom dijelu lovišta iznosi 12000 do 17000 primjeraka prije početka lovne sezone, odnosno 4000 primjeraka matičnog zapata sa odnosom polova 1:14. Ovaj se

⁴ Bonitiranje i obračun je vršen prema uputstvu Velike ilustrovane enciklopedije lovstva, knjiga I: 344-347. G.K.Beograd, 1987.

kapacitet intenzivnim gajenjem, redovnim prihranjivanjem i zaštitom može znatno povećati. Pri tome poljsku jarebicu treba naseliti na svih 20-ak lokaliteta sa kojih je nestala u basenu Skadarskog jezera, kao što su: Bistrica, Bijelo Polje, Gošići, Mataguži, Vranj i druga mjesta. Ova je divljač sa navedenih lokaliteta zapravo izlovljena. Zadržala se još uvijek na prostoru plantaža i na par lokalitet u Ćemovskom polju. Preporučljivo je navedene lokalitete naseljavati jarebicom poljkom sa prostora Ćemovskog polja i plantaža kao najpovoljnije ekološke provenijencije.

Jarebica kamenjarka (*Alectoris graeca* Meisner)

Ova vrsta treba prvenstveno da se gaji na brdovitom dijelu basena Skadarskog jezera do 500 m n.v. Analizom prostora je utvrđeno da joj odgovara površina od oko 5.000 ha koja pripada II bonitetnom razredu. Prema tome, u ovom dijelu lovišta treba obezbijediti matični zapat od najmanje 800 primjeraka, odnosa polova 1:1. Pri tome se na početku lovne sezone može očekivati puni prirodni kapacitet od 2300 do 3000 primjeraka.

Preporučuje se da se brdo Vranjina zaštititi kao poseban rezervat za ovu vrstu divljači radi organizovanja vrhunskih takmičenja pasa ptičara.

Obični zec (*Lepus europaeus* Pall.)

Od ukupne teritorije lovišta koja iznosi oko 20.000 ha, obični zec se može intenzivno gajiti na površini od oko 11.000 ha u ravničarskom dijelu lovišta. Prema utvrđenom bonitetnom razredu lovno produktivne površine, prolječni prirodni kapacitet, odponosno matični zapat, iznosi 1980. grla sa odnosom polova 1:1, a jesenje brojno stanje prije početka lovne sezone 4510 do 6490 grla. Intenzivnim gazdovanjem brojno stanje se takođe može znatno uvećati.

Fazani (*Fasianus colchicus colchicus* L.)

U više navrata je unošena fazanska divljač u lovišta kotline Skadarskog jezera (Bjelopavlička ravnica, Zeta, Crmničko i Orahovsko polje i Sjenokos) u periodu između 1958-1980. godine. Na svim prostorima ova vrsta se dobro adaptirala. Najduže se zadržala i najveću populaciju postigla u Bjelopavličkoj ravnici, u granicama bivšeg državnog lovišta, gdje joj je bila obezbijedena efikasna zaštita. Sa ostalih lokaliteta ubrzo poslije unošenja ova divljač je antropogeno potisnuta, odnosno izlovljena.

Analizom je utvrđeno da se fazanska divljač može naseliti na površini od oko 15.000 ha. Ako i ovaj dio lovišta odgovara II bonitetnom razredu, to prirodni kapacitet za matični zapat na lovno produktivnoj površini iznosi 1.950 komada u odnosu polova 1:5 (u korist ženki) a jesenji kapacitet kretao bi se od 5.700 do 7.350 jedinki. Uz intenzivni uzgoj populacije može biti znatno povećana.

Cijenimo da bi za šire potrebe Crne Gore, radi naseljavanja ovom vrstom divljači u odgovarajućim lovištima, bilo unosno organizovati sopstvenu fazansku proizvodnju.

Za ovaj, kao i za sve prethodne predloge, neophodno je uraditi odgovarajuću investiciono-tehničku dokumentaciju - glavni projekat, kojim će se dokazati rentabilnost ove proizvodnje.

Krupna divljač

Još 1971. godine za potrebe "Industriaimport", koja je tada gazdovala lovištem "Skadarsko jezero", urađen je glavni projekat za muflonsko lovište na ostrvima u Skadarskom jezeru. Ovim projektom je predviđeno naseljavanje muflona sa Briona, zbog visoko-kvalitetne trofejne vrijednosti divljači, na ostrvima Odrijska Gora, Lipovnjak, Kamenik, Velika i Mala Čakovica i Galići, na ukupnoj površini od 240 ha. Međutim, ocjenjujemo da se treba isključivo orijentisati na Odrijsku Goru, čija površina iznosi oko 200 ha. Ovo uzgojno lovište imalo bi eksperimentalni karakter, što je dozvoljeno u nacionalnim parkovima pod ovakvim uslovima, čime se ne mogu ugroziti ostali djelovi parka. Na ovom prostoru kao prirodno izdvojenom vodenom ogradom, moguće je uzgajati do 250 grla muflonske divljači, po principu ograđenih lovišta (Motl, 1960). Iz ovog uzgajališta muflonska divljač bi se mogla naseliti u Zabran kod Rijeke Crnojevića, koji bi trebalo proširiti sa sadašnjih 34 ha na oko 400 ha, zatim na Vrmcu 400 ha, Orjenu, Rumiji, Paštrovskoj Gori i dijelu doline Morače, kako je to predviđeno usvojenim Programom lovstva SRCG do 2000. godine.⁵

Gater za divlje svinje (*Sus scrofa* L.)

Gater za divlje svinje može imati višestruku namjenu: za obučavanje lovačkih pasa, proizvodnju mesa i atraktivnu turističku i turističko-obrazovnu ponudu.

Na prostorima Skadarskog jezera i uže okoline prvi put je ova divljač odstrijeljena 1960. godine u dijelu Podhuma, prema sopstvenoj zabilješci. Danas ova divljač prirodno naseljava ne samo periferni poplavni dio Skadarskog jezera, već je evidentirana i na pojedinim ostrvima u Skadarskom jezeru (Odrijska gora, i dr.) i okolnim brdima (bilješka iz 1987.g.).

OBRAZOVNA DJELATNOST

Kao svojevrstu atraktivnu ponudu i očiglednu propagandu, Nacionalni park bi mogao organizovati ZOO park sa primjercima avifaune (sličan postoji u Engleskoj). Prema procjeni, najpovoljnija lokacija za ovaj objekat bila bi na prostoru između Gornje i Donje Plavnice.

Pored toga, svakako bi trebalo izučiti mogućnost osnivanja stalne prirodnjačke izložbe u granicama Nacionalnog parka, koja bi pored edukativnog imala i izuzetno značajan propagandni karakter. U okviru te izložbe na prigodan način mogu se prikazati sve prirodne i antropogene vrijednosti Skadarskog jezera i

⁵ Podaci uzeti iz Programa lovstva SRCG 1986-1990 (2000.god.) koji je uradio RZZP Titograd, 1987. godine.

njegove uže i šire kontaktne zone. Ova izložba bi predstavljala najočigledniju propagandu sveukupnih vrijednosti basena Skadarskog jezera.

Rezime

Nacionalni park se ne može poistovjećivati sa lovištem. On u prvom redu služi potrebama nauke, kulture, obrazovanja i rekreacije. Sve navedene oblasti mogu se odvijati u punom značenju pa i u lovstvu uz uslov adekvatne organizovanosti i usmjerenosti.

Kako ukupna fauna Skadarskog jezera a naročito ptičja, sa preko 270 domicilnih i migratornih vrsta, predstavlja kapitalnu vrijednost ovoga parka to se mora obezbijediti prvi stepen zaštite ptičjeg svijeta. U protivnom, u najozbiljnijoj formi postavlja se pitanje daljeg statusa Skadarskog jezera kao kategorije nacionalnog parka. U granicama parka dozvoljeno je vršiti eksperimentalna istraživanja od interesa za unapređivanje lovstva na širem prostoru Crne Gore i drugim odgovarajućim teritorijama.

Skadarsko jezero pruža vanredne uslove za brojne sportsko-rekreativne djelatnosti u lovstvu, kao što su osmatranje lovne faune, lov foto i kino kamerom, organizovani safari lov, zatim obrazovanje u lovstvu i slično.

Šira kontaktna zona Skadarskog jezera ima prvorazredne uslove za organizovanje lovišta autohtone divljači i popunjavanje ekoloških niša novim i iščezlim vrstama. Posebne prirodne uslove za unapređenje sitne divljači (zec, poljska jarebica, fazan i sl.) ima teritorija Zete i ravničarski dio Crmnice.

U nacionalnom parku ostrvo Odrijska gora (200 ha) može se koristiti za uzgajalište muflona (*Ovis musimon*), koje bi prvjenstveno služilo za naseljavanje ove divljači na širem prostoru Crne Gore. Takođe je na prostoru parka moguće organizovati pačarnik i fazaneriju.

Bilo bi unosno i organizovanje obučavanja i takmičenja lovačkih pasa od lokalnog do međunarodnog ranga.

Organizovanje zooparka (Plavnica) znatno bi doprinijelo obrazovanju i vaspitanju mladih i podizanju stepena opšte a naročito lovačke kulture.

U hrastovim šumama kontaktne zone povoljni su uslovi za izgradnju gatera za divlje svinje (*Sus scrofa*).

Sve ove aktivnosti išle bi u prilog zaštite i unapređivanja divljači u nacionalnom parku i široj kontaktnoj zoni.

LITERATURA

- FÜHRER, L. (1983): Skizzen aus Montenegro und Albanien, mit besonderer Berücksichtigung der Orhis daselbst - Die Schwalbe, 17 (4):51-53, (5); 73-74,(6); 87-88, (7):109, (9); 129-131, Wien.
- FÜHRER, L. (1895): Daten über de Frührahszug 1895 and der Kuste Montenegros-Die Schwalbe, 19: 86-87, Wien.

- FÜHRER, L. (1900-1901): Betrage zur Ornithologie Montenegro und der angrenzenden Gebiete von Nordalbanien - Ornithol. Jahrb., 11(4-5): 165-189, 12 (1): 1-20, (2.3): 41-79, Hallein.
- MOTL (1960): Mufioni zveri, Prag 1960.
- POLOVIĆ, V. (1992): Nacionalni park "Skadarsko jezero". Posebno izdanje br. 14, Beograd 1994: 256-263.
- RAISER, O. und L. FÜHRER (1886): Materialien zu einer Ornithologie Balcanica, IV Montenegro-Carl Gerolds Sohn, Wien.
- ROVINSKI, P. (1888): "Černogorija".
- STOJKOVIĆ, Z. (1969). Prebrojavanje pataka 12.1.1969. godine na Skadarskom jezeru (rukopis).
- STOJKOVIĆ, Z., VASIĆ, V. (1968): Zonalnost u ornitofauni sjeverne obale Skadarskog jezera. Poljoprivreda i šumarstvo, 14 (3): 59-74 Titograd.
- VASIĆ, V. (1980) b. List of birds of Skader Lake-Larus, 31-32: 185-208, Zagreb.
- VIZI, O. (1974) Ornithological Investigations on Skadar Lake. Progress Report. Limnological Investigation od Skadar Lake 1973. Cyclostyled - The Smithsonian Foreign Currencu Program-Biological Institute of Titograd, Titograd.
- VIZI, O., J. ŠOTI (1978): Zimski aspekt zonalne distribucije ornitofaune Skadarskog jezera - Glasnik Republičkog zavoda za zaštitu prirode - Prirodnjačkog muzeja 11:47-63, Titograd.
- VUČKOVIĆ, M. (1958): Nekadašnje lovne prilike u Zeti. "Lov i ribolov" god. I. 3: 12-13, "Obod" - Cetinje.
- VUČKOVIĆ, M. Zaštita ornitofaune Skadarskog jezera - Poljoprivreda i šumarstvo, 16 (4): 99-108, Titograd.
- VUČKOVIĆ, M. (1976): Osvrt na trajno zaštićene površine u Crnoj Gori - Poljoprivreda i šumarstvo, 22 (3): 1-11, Titograd.
- VUČKOVIĆ, M. (1979): The results of investigations on distribution of *Alectoris graeca* Meisner, in various conditions in Montenegro - Glasn. Republ. zavoda za zaštitu prirode - Prirodnjačkog muzeja, 12:141-146, Titograd.
- VUČKOVIĆ, M. (1995): Dinamika populacije zeca (*Lepus europaeus*) u Crnoj Gori u periodu od 1956-1995, sa predlogom mjera zaštite i unapređenja. Zbornik radova sa jugoslovenskog savjetovanja o zecu 15, 16. i 17.12.1995. od 1-6, Kikinda.

Mihailo Vučković

SOME POTENTIALS OF HUNTING DEVELOPMENT IN NATIONAL PARK "SKADAR LAKE"

Summary

National park may not be observed as a hunting ground. It primarily serves for the needs of science, culture, education and recreation. All mentioned activities may be fully developed, even hunting, provided that it is properly organized and managed.

Total fauna of Skadar Lake, and particularly fauna of birds, with more than 270 domicile and migratory species, represents a capital value of this park. For that reason the first level of avifauna protection must be provided. In opposite, the issue of further existence of Skadar Lake, as a category of national park, becomes questionable. In Park borders it is possible to carry out the experimental research aimed to improvement of hunting in larger area of Montenegro, and other respective territories. Skadar Lake extends extraordinary conditions for numerous sports-recreation activities in hunting, like watching the hunting game, hunting by photo and chino camera, organized safari hunting, education in hunting, etc.

Wider contact zone of Skadar Lake offers first category conditions for organizing the autochthonous games hunting-grounds and filling in the ecological niches by new and vanished species. Special natural conditions for small game improvement (rabbit, partridge, pheasant) exist on Zeta and plain part of Crmnica territory.

The isle Odrijska gora (360 ha) may be used for mouflon (*Ovis musimon*) breeding site, which would primarily serve for settling this game in larger expanse of Montenegro. It is also possible to organize in the park ducks or pheasant breeding sites.

It would be profitable to organize training and both local and international contests of hunting dogs.

Zoo park organization (Plavnica) would greatly contribute to education of young people and lifting the level of general and especially hunting culture.

Contact zones of oak forests would be a good ground for constructing the fence for boars (*Sus scrofa*).

All these activities would contribute to protection and improvement of game in wider contact zone of the national park.